Φιλελευθερισμός, Νεοφιλελευθερισμός & Οικολογία

Αντώνης Μπρούμας

Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία είναι η ιδεολογία της άρσης κάθε εμποδίου στην ασυδοσία του κεφαλαίου και της μετατροπής κάθε κοινωνικής σχέσης σε σχέση ανταλλαγής στα πρότυπα της εμπορευματικής αγοράς.

Οι απαρχές της εκκινούν στον Β’ Παγκόσμιο με την Αυστριακή Οικονομική Σχολή και την Mont Pelerin Society ως απάντηση στον μαρξισμό. Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία γίνεται mainstream τη δεκαετία του ’70 με την οικονομική αποτυχία του Σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου στη Δύση με όχημα τις οικονομικές σχολές του Σικάγο και της Βιρτζίνια. Με τις rational και public choice theories των Becker και Buchanan, που περιγράφουν το εφικτό και επιχειρηματολογούν για το ηθικά αναγκαίο της επέκτασης της εμπορευματικής αγοράς σε κάθε πτυχή της ζωής, η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία καταφέρνει να υπερκεράσει όχι μόνο τον μαρξισμό και τον κεϋνσιανισμό αλλά και τα νέα ρεύματα σκέψης της κριτικής θεωρίας και της αυτονομίας, που ξεπήδησαν μετά τον Μάη του ’68. Η απόλυτη ηγεμονία της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας τις δεκαετίες του ’80 και του ’90 αλλάζει και επαναδομεί τον κόσμο με βάση τις καταστατικές της αρχές, θέτοντας εκτός (πολιτικού, νομικού, εφικτού) πλαισίου κάθε εναλλακτική κοσμοθεώρηση.

Σήμερα, η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία συνεχίζει να είναι κυρίαρχη, παρ’ όλο που έχουν αποδομηθεί σχεδόν όλες οι καταστατικές της αρχές και υποθέσεις σε θεωρητικό επίπεδο. Αυτό οφείλεται στο ότι η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία αντικατοπτρίζει τον σύγχρονο καπιταλισμό, ένα συνολικό σύστημα ρύθμισης της ζωής, που δεν μπορεί πια να αλλάξει μορφή πέρα

από την νεοφιλελεύθερη.

Για λόγους που έχουν να κάνουν με τις εγγενείς του τάσεις ο καπιταλισμός σήμερα και για πάντα από εδώ και πέρα μπορεί να είναι μόνο νεοφιλελευθερος. Δεν υπάρχει επιστροφή.

Η οικολογική κρίση είναι η μεγαλύτερη συλλογική πρόκληση, που αντιμετώπισε ποτέ η ανθρωπότητα. Οδηγεί αναπόφευκτα στην **οικονομική απομεγέθυνση**, γιατί τραβά το χαλί της φύσης κάτω από τα πόδια της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Απαιτεί λοιπόν τέτοια εκ βάθρων αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων στην κατεύθυνση της οικονομικής απομεγέθυνσης, ώστε να ισοδυναμεί με μετα-καπιταλιστική κοινωνική επανάσταση. Συρρικνώνοντας δραματικά τα χρονικά περιθώρια που έχουμε, απαιτεί επιπλέον απόλυτη συνεργασία στο ανώτατο επίπεδο σε όλα τα κέντρα λήψης των αποφάσεων μεταξύ των κυβερνήσεων, των κρατών, των επιχειρήσεων και των οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών, ώστε οι αναγκαίες αλλαγές να επέλθουν.

Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία ήταν πάντα αλλά τώρα πια είναι περισσότερο από ποτέ προφανές ότι είναι εχθρική προς την ανθρωπότητα, γιατί είναι εντυπωμένο στις καταστατικές της αρχές να:

– θέτει εκτός πλαισίου οποιονδήποτε λογικό σχεδιασμό συντεταγμένης οικονομικής απομεγέθυνσης, παραμένοντας μία πρωτόγονη ιδεολογία οικονομικής επέκτασης τύπου φαρ ουέστ σε ένα πια εντελώς πεπερασμένο κόσμο, που πνέει τα λοίσθια υπό το βάρος της υπερεκμετάλλευσης πόρων.
– Βλέπει την κατάρρευση ειδικά κάθε οικοσυστήματος και την οικολογική κρίση συνολικά ως ευκαιρία για επέκταση της εμπορευματικής αγοράς και για την συσσώρευση του κεφαλαίου.
– θέτει δια της ιδεολογίας την κυρίαρχη λογική στην οικονομία, την πολιτική και την κοινωνία με την ισχύ των κρατών, των στρατών και των ιδεολογικών μηχανισμών τους και θέτει εκτός της κυρίαρχης αυτής λογικής δια ροπάλου οποιαδήποτε απόχρωση διαφορετικής διαχείρισης των πραγμάτων. Ο αποκλεισμός κάθε διαφορετικού input σκέψης έχει έτσι αναπτύξει ένα πρωτοφανές

fact-resistant πλαίσιο, που συνεχίζει να προωθεί με ακόμη μεγαλύτερη ταχύτητα την καταστροφή του πλανήτη, την ώρα που βρισκόμαστε στο χείλος του γκρεμού.
– Επενδύοντας στον ανταγωνισμό έναντι της συνεργασίας ως δήθεν αρχέτυπο της ανθρώπινης φύσης και της διαπροσωπικής κατάστασης πραγμάτων, λειτουργεί απορρυθμιστικά στην αδήριτη ανάγκη μάξιμουμ συνεργασίας μεταξύ των κυρίαρχων κοινωνικών δομών και θεσμών για το ξεπέρασμα της οικολογικής κρίσης.
– θα διαχειριστεί την αναπόφευκτη οικονομική απομεγέθυνση, τους λόγω αυτού λιμούς και προσφυγικά ρεύματα δια του γενικευμένου στρατιωτικού πολέμου και όχι με έναν συντεταγμένο και δημοκρατικό τρόπο, όπως απαιτείται για να μην γυρίσουμε στις σκοτεινές εποχές της ανθρωπότητας του 20ου αιώνα.

Ο φιλελευθερισμός δεν ταυτίζεται με τον νεοφιλελευθερισμό. Για την ακρίβεια ένας φιλελεύθερος μπορεί να αντιτίθεται στον νεοφιλελευθερισμό. Ο φιλελευθερισμός αποτέλεσε ένα ιστορικό βήμα της ανθρωπότητας ενάντια στην κυριαρχία του ανθρώπου από άνθρωπο, το οποίο πρέπει επί μέρους να κρατήσουμε. Σήμερα όμως ο φιλελευθερισμός του 18ου αιώνα αποτελεί ετεροχρονισμένη σκέψη. Δεν αναγνωρίζει τις σύγχρονες σχέσεις καπιταλιστικής κυριαρχίας ως κάτι αρνητικό. Και δεν έχει τα αντισώματα να αντιπαρατεθεί στον νεοφιλελευθερισμό. Οι οικολογικές παραφυάδες του φιλελευθερισμού παράγουν στην καλύτερη ηθικούς κώδικες προσωπικής κατανάλωσης σε έναν καταρρέοντα κόσμο και στη χειρότερη χρηματιστήρια ρύπων, δασών, εθνικών δρυμών και ζώων υπό εξαφάνιση.

Βρισκόμαστε λοιπόν σε κεφαλοκλείδωμα πνιγμού από τον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό, με τον νεοφιλελευθερισμό να καθαγιάζει τη στρατιωτική σε βάρος μας βία και τον φιλελευθερισμό συνυπεύθυνο. Το ξεπέρασμα και η υπέρβασή του φιλελευθερισμού είναι λοιπόν αναγκαία για να ξεφύγουμε από το deadlock και να απελευθερωθούν δυνάμεις.

Γιατί κανείς και καμία δομή δεν περισσεύει πια στον αγώνα των επόμενων δεκαετιών. Έναν αγώνα όχι πια απλώς και μόνο για ελευθερία, ισότητα και δημοκρατία αλλά για τη συλλογική και

ατομική μας επιβίωση, ημών και των λοιπών ειδών ζωής του πλανήτη.